

## **Eurole üleminek Eestis endiselt majanduspoliitika prioriteet**

Andres Lipstok (RiTo 13), Eesti Panga president

**Euroalaga ühinemine on lähiaastail Eesti tähtsamaid majanduspoliitilisi eesmärke, sest kui euro tulek venib, võib investoreil kaduda usk meie majanduspoliitika elujõulisusse.**

Eesti valitsus ja keskpank on seadnud eesmärgi liituda euroalaga esimesel võimalusel ehk niipea, kui Eesti täidab selleks vajalikud tingimused. 27. aprillil 2006 otsustas valitsus, et mitu aastat tagasi püstitatud eesmärk liituda euroalaga 1. jaanuaril 2007 ei ole Eesti inflatsioonitaseme tõttu enam reaalne ning tuleb valmistuda eurole üleminekuks 1. jaanuaril 2008.

Eesti on viimased 15 aastat järginud ranget majanduspoliitikat. Valitsuse kehtestatud mõõdukas maksukoormus ja konservatiivne eelarvepoliitika on taganud märkimisväärse majanduskasvu. Samal ajal on sissetulekute ja hindade järjest suurem ühtlustumine Euroopa Liidu keskmise tasemega põhjustanud inflatsiooni kiirenemise. Seetõttu võibki öelda, et muidu heade majandusnäitajate taustal on Eesti peamine probleem euroalaga ühinemisel inflatsioonikriteeriumi täitmine, mitte hinnastabiilsus ise. Hinnastabiilsus euroala jaoks tähendab Euroopa Keskpanga määratluse järgi kuni kahe protsendini ulatuvat aastast hinnatõusu. Sellest mõnevõrra kiirem inflatsioon on Eestis paratamatu, sest kui soovime oma sissetulekutega jõuda Euroopa Liidu paremate tasemele, kaasneb tahes-tahtmata hinnataseme järkjärguline kohanemine.

Eesti Panga kevadprognoos ütleb, et inflatsioonitempo väheneb: tänavu peaks see kahanema 3,6 protsendini ning järgmisel aastal kolme protsendini. Inflatsioon saavutab madalaima taseme 2007. aasta esimesel poolel, kui nafta hind ei valmista üllatusi. Peale Eesti Panga viitavad ka rahandusministeeriumi ning Rahvusvahelise Valuutafondi ja Euroopa Komisjoni prognoosid, et Eesti võib siis täita inflatsioonikriteeriumi. Seetõttu on järgmine valitsuse kehtestatud reaalne üleminekutähtaeg 1. jaanuar 2008.

Kaks aastat tagasi oli Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga eesmärk liituda euroalaga 1. jaanuaril 2007. Kiire liitumine annab majanduseelise ning veel 2005. aasta suvel prognoositi tänavuseks aastaks inflatsiooni alla kolme protsendi. Samuti on Eesti 28. juuniks 2006 olnud nõutavad kaks aastat ERM2-s (*Exchange Rate Mechanism 2*) ehk euro ooteruumis ning järgmise aasta algus oleks olnud esimene võimalik eurole ülemineku tähtaeg.

Valitsuskabineti uus siht lähtub senisest loogikast: liituda esimesel võimalusel. Igal juhul plaanivad valitsus ja keskpank võtta euro kasutusele umbes pooleaastase etteteatamistähtajaga, et turuosalisel saaksid teha kõik vajalikud ettevalmistused.

### **Miks esimesel võimalusel?**

Euroalaga liitumine on Eesti lähiaja olulisimaid eesmärke. Avatud majandusega riigile annab euro kui maailmavaluuta kasutuselevõtt suurema kindluse. Euro toetab meie majanduse stabiilsust, lihtsustab kaubandussuhteid paljude Euroopa Liidu riikidega ning teadvustab

Eestit maailma ühe mõjukama majanduspiirkonna osana. Euro vähendab riski, et meie raha väärtus väheneb, säästud kahanevad või intressid teevad järsu hüppe üles.

Viimane argument on eriti tähtis, sest laenuintresside madal tase on meile antud n-ö avansina juba enne euro kasutuselevõttu ning aidanud paljudel inimestel elamistingimusi parandada. Euroopa Liidu suunalise lõimumise tõttu on laenuintressid Eestis viimase seitsme aasta jooksul tunduvalt alanenud, sest meie riigi reiting ehk teisisõnu usaldusväärsus välisinvestorite silmis on tõusnud. Praegu on Eesti ettevõtjate ja eraisikute laenuintressid madalamad kui paljudes teistes riikides, sealhulgas enamikus Kesk- ja Ida-Euroopa riikides, mille elatustase või jooksevkonto puudujääk on Eestiga võrreldaval tasemel. Teisisõnu, mida kõrgem on riigi reiting ehk usaldusväärsus, seda rohkem sinna investeeritakse ja seda enam luuakse uusi töökohti.

Süvenev lõimumine Euroopa Liidu majandusruumiga ning suurem investeerimisaktiivsus peaksid lähiaastail kaasa tooma töökohtade arvu stabiilse kasvu tööstussektoris ja teeninduses. Majanduskasv ja ettevõtete suurem efektiivsus soodustab tootlikkuse kasvades ka kiiremat palgatõusu. Peale selle mõjutab palgatõusu Euroopa Liiduga ühinemise järel tihenendud konkurents kvalifitseeritud tööjõuturul. Eurole üleminekul muutub mugavamaks reisimine ning vähenevad nii eraisikute kui ka ettevõtjate valuutavahetuskulud.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et euro tulekuga kaasnev stabiilne rahanduskeskkond soodustab kiiret majandusarengut ning Eesti potentsiaalne majanduskasv on rahaliidu liikmena suurem kui Eesti krooni säilitades. Ühtlasi toob euroalaga liitumine Eestile kaasa kindla kohustuse järgida tasakaalustatud majanduspoliitikat ka tulevikus. Euro tuleku viibimisest hoolimata on tähtis jätkata praktilisi ettevalmistusi, mis ei sõltu kindlast liitumiskuupäevast. Need on näiteks seadusloome kohandamine, eurole üleminekuks vajalikud IT-tööd nii riigi kui ka erasektori poolt ja teabekampaania ettevalmistamine.

### **Edasilükkumise riskid**

Eeldusel, et Eesti majanduspoliitika senine joon jätkub, ei tohiks euro kasutuselevõtu lühiajaline edasilükkumine tekitada tagasilööke majanduses.

Lühiajaline edasilükkumine tähendab ühinemist näiteks 2008. aastal. Kuna Eesti inflatsiooninumbrid on avalikud, on välisinvestorid ja reitinguagentuurid juba mõnda aega arvestanud võimalust, et eurole üleminek nihkub. Samas ei saa jätta lisamata, et kuni euro tulekuni on Eesti majandus siiski rohkem haavatav. Seetõttu nõuavad täit tähelepanu nii kinnisvaraturu ülekuumenemine kui ka majanduse suur välisvõlg.

Majanduse kasvuhoo pidurdumine siseprobleemide tõttu võib krooni ajal olla tunduvalt tõenäolisem kui eurot kasutavas majanduses. Eurole üleminekuni peab leppima tõsiasjaga, et ettevõtted ja eraisikud kaotavad igal aastal sadu miljoneid kroone valuutavahetuse ning tulevikutehingute kuludena. Realsektori valuutavahetuskulude hinnanguline suurusjärk on praegu vahemikus 150–350 miljonit krooni ehk 0,1–0,2% sisemajanduse kogutoodangust aastas. Pikaajalise edasilükkumise korral võivad need kulud kaubandus- ja

finantsintegratsiooni tempot mõnevõrra pidurdada, avaldades negatiivset mõju ka ettevõtete kasvupotentsiaalile.

Kui euro tulek nihkub esialgse tähtajaga võrreldes edasi rohkem kui 1–2 aastat, tuleb tõsiselt hinnata selle võimalikke mõjusid Eesti majandusele. Võimalik, et meile laenatav välisraha muutub kallimaks. Ja mitte üldise, Euroopa Keskpanga suunatava intressitõusuna, vaid kõrgemate riskipreemiatena. Sellega halveneks paratamatult majanduse olukord, pidurduks sissetulekute kasv ning suureneks tööpuudus. Peale selle on meil üsna raske hinnata, millise seisukoha võtavad Eesti majanduse suhtes välismaised investorid, kui euroalaga liitumine nihkub kaugemasse tulevikku.

Selge on see, et euro kasutuselevõtt suurendab Eesti usaldusväärust. Loomulikult ei ole tänane Eesti majandus- ja rahapoliitika kõrge usaldusväärus saavutatud üksnes euro kasutuselevõtu tõttu tulevikus. Olulised on olnud kindel ja jätkusuutlik majanduspoliitika, edukad reformid, turumajandus ja institutsioonid ning Euroopa Liidu liikmesus. Teisalt on euroalaga liitumise perspektiiv Eestit hinnanud reitinguagentuuride silmis olnud oluline riigireitingut kujundav tegur, seetõttu ei tohiks eurole ülemineku mõju Eesti majandusele kindlasti alahinnata.

### **Mitte ainult euro pärast**

Euroalaga liitumine vajab majanduspoliitilist tuge. See tähendab, et Eestis peab 2006. aasta eelarve ülejääk olema suhtena sisemajanduse kogutoodangusse sama suur kui 2005. aastal. Seda mitte ainult euro pärast, vaid osana majandusedu vundamendist ja meie usaldusväärusest.

Sisenõudlust suurendavaid majanduspoliitilisi samme tuleb vältida või vähendada. Valuutakomitee tingimustes on peamisi majanduse mõjutamise vahendeid eelarvepoliitika. Näiteks riigieelarve ülejääk on otstarbekas suunata reservi, mitte kiirendada niigi tugevat sisenõudlust, mis takistab välistasakaalu paranemist ning avaldab survet hinnatõusule. Kinnisvaralaenude kasvutempo peab raugema – eesmärgi täitmiseks karmistas Eesti Pank 1. märtsist eluasemelaenude regulatsioone pankadele.

Reguleeritavate hindade muutmisel tuleb arvestada nende mõju inflatsioonile ja Maastrichti inflatsioonikriteeriumi täitmisele. Eesti Pank toetab valitsuse otsust lükata edasi alkoholi- ja tubakaaktsiisi tõus.

Eurole üleminek peab olema endiselt Eesti majanduspoliitika prioriteet. Euroala laienemine annaks positiivse signaali ka laienenud Euroopa Liidu lõimumise jätkumise kohta.